NN 19/2022 (11.2.2022.), Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-7236/2021 od 18. siječnja 2022.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

210

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Trećem vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sudac Rajko Mlinarić, predsjednik Vijeća, te suci Branko Brkić, Snježana Bagić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan i Josip Leko, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo A. M. iz V., kojeg zastupa Amel Kapić, odvjetnik u Zadru, na sjednici održanoj 18. siječnja 2022. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se odbija u dijelu koji se odnosi na povredu prava na osobnu slobodu zajamčenu člankom 22. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

II. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

i

RJEŠENJE

I. Ustavna tužba se odbacuje u preostalom dijelu.

II. Ovo rješenje objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje odluke

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. A. M. (u daljnjem tekstu: podnositelj) podnio je 17. prosinca 2021. putem branitelja, odvjetnika Amela Kapića, ustavnu tužbu protiv rješenja Županijskog suda u Zadru broj: Kžzd-78/21-3 od 6. prosinca 2021. (u daljnjem tekstu: drugostupanjsko rješenje) i rješenja Općinskog suda u Zadru broj: Kzd-57/21 od 29. studenoga 2021. kojim je protiv podnositelja produljen istražni zatvor.

1.1. Podnositelj u ustavnoj tužbi ističe povrede članka 14., 16., 19., 22., 26., 28., 29. i 115. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. Rješenjem suca istrage Županijskog suda u Zadru broj: Kir-256/21 od 3. lipnja 2021. protiv podnositelja određen je istražni zatvor na temelju zakonske osnove iz članka 123. stavka 1. točke 2. (opasnost od utjecaja na svjedoke – koluzijska opasnost) Zakona o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – odluka USRH broj: U-I-448/2009. i dr., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/19.; u daljnjem tekstu: ZKP/08). Podnositelj je lišen slobode 1. lipnja 2021.

2.1. Istražni zatvor produljivan je četiri puta, i to rješenjem Županijskog suda u Zadru broj: Kir-307/21 od 1. srpnja 2021., rješenjima Općinskog suda u Zadru brojeva Kovm-87/21 od 29. srpnja 2021. i Kvm-95/21 od 4. listopada 2021. te posljednji puta ovdje osporavanim prvostupanjskim rješenjem.

2.2. Općinsko državno odvjetništvo u Zadru podiglo je 28. srpnja 2021. optužnicu protiv podnositelja tereteći ga za počinjenja protupravnog djela zakonskih obilježja kaznenog djela protiv braka, obitelji i djece – nasilja u obitelji iz članka 179.a Kaznenog zakona (»Narodne novine« broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – ispravak, 101/17., 118/18., 126/19. i 84/21.; u daljnjem tekstu: KZ/11), protupravnog djela zakonskih obilježja kaznenog djela povrede djetetovih prava iz članka 177. stavka 2. KZ/11 te dva protupravna djela zakonskih obilježja kaznenih djela protiv osobne slobode – prijetnje iz članka 139. stavka 3. u vezi sa stavkom 2. KZ-a/11, a sve u vezi s člankom 51. KZ-a/11.

2.2.1. U optužnici je postavljen zahtjev da se utvrdi da je podnositelj navedena protupravna djela počinio u neubrojivom stanju te da mu se odredi prisilni smještaj prema odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (»Narodne novine« broj 76/14.).

2.3. Na zadnjoj raspravi 26. studenoga 2021. pred Općinskim sudom u Zadru na kojoj je dokazni postupak dovršen, Općinsko državno odvjetništvo u Zadru dostavilo je izmijenjeni optužni akt kojim je nastavilo podnositelja teretiti zbog počinjenja dva protupravna djela zakonskih obilježja kaznenog djela protiv braka, obitelji i djece – nasilja u obitelji iz članka 179.a KZ-a/11, dok je odustalo od terećenja za druga prethodno navedena djela.

2.4. Općinski sud u Zadru 29. studenoga 2021. donio je presudu broj: Kzd-57/21 kojom je utvrdio da je podnositelj u neubrojivom stanju počinio protupravno djelo zakonskih obilježja kaznenog djela protiv braka, obitelji i djece – nasilje u obitelji iz čanka 179.a KZ-a/11. Na temelju članka 554. stavka 1. ZKP-a/08 podnositelju je određen prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju šest mjeseci.

Bitan dio obrazloženja te presude glasi:

»7. Iz nalaza i mišljenja psihijatrijskog nalaza za okrivljenika vidljiv je zaključak da okrivljenik tempore criminis vjerojatno imao akutni i prolazni psihotični poremećaj sličan shizofreniji F 23.2, a tu dijagnozu treba potvrditi nakon određenog vremena i liječenja, daljnjim praćenjem stanja i dijagnostičkim postupcima. U okrivljenika postoji velika suspektnost na postojanje psihoze shizofrenih značajki, što je uočljivo iz priložene medicinske dokumentacije od svibnja 2020. U svakom slučaju, okrivljenik ima psihozu. Okrivljenik ima i ovisnost o kanabinoidima, F 12.1, te politoksikomaniju, F 19.1, koja uključuje korištenje marihuane, amfetamina i alkohola. U vrijeme počinjenja kaznenog djela, 1. lipnja 2021., a koje se navode u pouci o pravima imao je navedeni poremećaj koji je bio u fazi pogoršanja, uz prisutne sumanute ideje, imao je vidne i slušne obmane ćutila, psihomotornu napetost, agresivnost, nekritičnost, bizarnost. Bio je nesuvisao i nerazumna ponašanja. Tempore criminis je bio u stanju znatnog pogoršanja duševne bolesti i nije bio u mogućnosti da shvati značenje svojih postupaka i da vlada svojom voljom, bio je neubrojiv u vrijeme samog izvršenja kaznenih djela. Moguće je i vrlo vjerojatno da je prije počinjenja kaznenog djela (i tempore criminis), ali i ranije, bio intoksiciran sa kanabinoidima i sa TCA, a koja je kombinacija mogla potencirati i uzrokovati psihotičnost. Što se tiče vremenskog opsega navedenog u optužnom aktu, za nasilje u obitelji, od određenog vremena 2018., teško se odrediti za ubrojivost okrivljenika za taj period prije 1. lipnja 2021. Moguće je bio neubrojiv u period unatrag šest mjeseci od 1. lipnja 2021. te u vrijeme prije hospitalizacije prošle godine (travanj, svibanj 2020). Za ostala vremena teško je sa sigurnosti reći u kakvom je psihičkom stanju bio okrivljenik pa se tako odrediti o ubrojivosti, ali je vrlo vjerojatno bio smanjene ubrojivosti, moguće i bitno smanjene ubrojivosti. Moguće da je u nekim vremenima bio i neubrojiv, pogotovo ako je koristio psihoaktivne tvari. Okrivljenik se sada nalazi u fazi liječenja egzacerbacije u zatvoru, u fazi nedostatne remisije te je opasan po okolinu da bio mogao počiniti teže kazneno djelo. Činjenica je da je po završetku liječenja prošle godine na kontrolne preglede išao tek do kraja studenog 2020., da je vjerojatno ubrzo nakon toga prestao uzimati lijekove. Potrebna je prisilna hospitalizacija za najmanje šest mjeseci, uz uzimanje depo-terapije, da se postigne potpuna stabilnost psihičkog stanja i otklonjene opasnosti po okolinu na minimum. Analizirajući dokumentaciju naknadno dostavljenu u spis iz zatvorske bolnice, Odjela psihijatrije, vidljivo je da su liječnici odredili dijagnozu: paranoidna shizofrenija in obs, pa stoga vještak navodi da je u okrivljenika prisutan psihotični poremećaj, koji najbliže odgovara shizofrenim značajkama, F 20.8. Aktualno stanje okrivljenika od početka rujna 2021. jeste takvo da je okrivljenik i dalje sa duševnom bolesti, psihozom sa shizofrenim značajkama, da je psihomotorno mirniji i staloženiji no i dalje uz afektivne reakcije i uz nekritičnost i prisustvo psihopatologije. Okrivljeniku je potrebno liječenje kako je navedeno u osnovnom vještvu, liječenje u psihijatrijskoj ustanovi.

8. U dopuni nalaza i mišljenja, a povodom iznesenih obrana okrivljenika bez prisutnosti branitelja vještak je naveo kako je mišljenja da okrivljenik nije bio u mogućnosti razumjeti svoja prava i da nije shvaćao u dovoljnoj mjeri svoju poziciju u postupku tijekom prvog ispitivanja u prethodnom postupku pa da je nekritično odbio odvjetnika. Također, njegovo ponašanje tijekom oba ispitivanja 2. lipnja 2021. (pogotovo u ODO Zadar) bilo je i neadekvatno, bacao je papire i izražavao ljutnju, nedistanciranost, neadekvatne riječi, a da je razmišljanje bilo ometeno afektivnom reakcijom koja je bila većeg intenziteta. U konačnici, nije vladao svojom voljom i postupcima, nije dovoljno shvaćao i mišljenja je da je okrivljenik prilikom oba ispitivanja bio raspravno nesposoban. Slijedom navedenog ovaj sud je izdvojio kao nezakonite obranu okrivljenika u PP B. od 2. lipnja 2021. i obranu okrivljenika u ODO Zadar od 2. lipnja 2021. te je reproducirana samo obrana okrivljenika dana 19. srpnja 2021. u prisustvu branitelja i vještaka psihijatra.

9. Dakle, nakon provedenog dokaznog utvrđeno kako je okrivljenik ostvario obilježja kaznenog djela iz čl. 179.a. na štetu sestre ... a na temelju nalaza i mišljenja vještaka psihijatra utvrđeno je da je isti bio u neubrojivom stanju, a budući je iz nalaza i mišljenja razvidno kako postoji opasnost da bi okrivljenik, zbog utvrđenih duševnih smetnji, mogao i u budućnosti počiniti teže kazneno djelo, zbog čega mu je predloženo bolničko psihijatrijsko liječenje sud je sukladno odredbi čl. čl. 554. st. 1. ZKP-a prema okrivljeniku odredio prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju od 6 (šest) mjeseci.«

2.5. Istoga dana, nakon objave nepravomoćne presude, Općinski sud u Zadru donio je prvostupanjsko rješenje kojim je u točki I. produljio podnositelju istražni zatvor na temelju članka 127. stavka 4. ZKP-a/08, a po osnovi članka 551. stavka 1. ZKP-a/08, u točki II odredio da će se podnositelja uputiti u zdravstvenu ustanovu u smislu članka 135. stavka 2. ZKP-a/08, a u točki III. odredio da istražni zatvor po tom rješenju na temelju članka 551. stavka 2. ZKP-a/08 može trajati dok traje opasnost, ali ne dulje od rokova predviđenih u članku 133. ZKP-a/08.

Bitan dio obrazloženja prvostupanjskog rješenja glasi:

»4. Tijekom kaznenog postupka provedeno je psihijatrijsko vještačenje okrivljenika po stalnom sudskom vještaku psihijatru dr. med (...) koji je u svom nalazu i mišljenju naveo da je okrivljenik tempore criminis vjerojatno imao akutni i prolazni psihotični poremećaj sličan shizofreniji F 23.2, a tu dijagnozu treba potvrditi nakon određenog vremena i liječenja, daljnjih praćenjem stanja i dijagnostičkim

postupcima. U okrivljenika postoji velika suspektnost na postojanje psihoze shizofrenih značajki, što je uočljivo iz priložene medicinske dokumentacije od svibnja 2020. U svakom slučaju, okrivljenik ima psihozu. Okrivljenik ima i ovisnost o kanabinoidima, F 12.1, te politoksikomaniju, F 19.1, koja uključuje korištenje marihuane, amfetamina i alkohola. U vrijeme počinjenje kaznenog djela, 1. lipnja 2021., a koje se navode u pouci o pravima imao je navedeni poremećaj koji je bio u fazi pogoršanja, uz prisutne sumanute ideje, imao je vidne i slušne obmane ćutila, psihomotornu napetost, agresivnost, nekritičnost, bizarnost. Bio je nesuvisao i nerazumna ponašanja. Tempore criminis je bio u stanju znatnog pogoršanja duševne bolesti i nije bio u mogućnosti da shvati značenje svojih postupaka i da vlada svojom voljom, bio je neubrojiv u vrijeme samog izvršenja kaznenih djela. Moguće je i vrlo vjerojatno da je prije počinjenja kaznenog djela (i tempore criminis), ali i raije, bio intoksiciran sa kanabinoidima i sa TCA, a koja je kombinacija mogla potencirati i uzrokovati psihotičnost. Što se tiče vremenskog opsega navedenog u optužnom aktu, za nasilje u obitelji, od određenog vremena 2018., teško se odrediti za ubrojivost okrivljenika za taj period prije 1. lipnja 2021. Moguće je bio neubrojiv u period unatrag šest mjeseci od 1. lipnja 2021. te u vrijeme prije hospitalizacije prošle godine (travanj, svibanj 2020). Za ostala vremena teško je sa sigurnosti reći u kakvom je psihičkom stanju bio okrivljenik pa se tako odrediti o ubrojivosti, ali je vrlo vjerojatno bio smanjene ubrojivosti, moguće i bitno smanjene ubrojivosti. Moguće da je u nekim vremenima bio i neubrojiv, pogotovo ako je koristio psihoaktivne tvari. Okrivljenik se sada nalazi u fazi liječenja egzacerbacije u zatvoru, u fazi nedostatne remisije te je opasan po okolinu da bio mogao počiniti teže kazneno djelo. Činjenica je da je po završetku liječenja prošle godine na kontrolne preglede išao tek do kraja studenog 2020., da je vjerojatno ubrzo nakon toga prestao uzimati lijekove. Potrebna je prisilna hospitalizacija za najmanje šest mjeseci, uz uzimanje depo-terapije, da se postigne potpuna stabilnost psihičkog stanja i otklonjene opasnosti po okolinu na minimum.

5. Analizirajući dokumentaciju naknadno dostavljenu u spis iz zatvorske bolnice, Odjela psihijatrije, vidljivo je da su liječnici odredili dijagnozu: paranoidna shizofrenija in obs, pa stoga vještak navodi da je u okrivljenika prisutan psihotični poremećaj, koji najbliže odgovara shizofrenim značajkama, F 20.8. Aktualno stanje okrivljenika od početka rujna 2021. jeste takvo da je okrivljenik i dalje sa duševnom bolesti, psihozom sa shizofrenim značajkama, da je psihomotorno mirniji i staloženiji no i dalje uz afektivne reakcije i uz nekritičnost i prisustvo psihopatologije. Okrivljeniku je potrebno liječenje kako je navedeno u osnovnom vještvu, liječenje u psihijatrijskoj ustanovi. Pri svemu navedenom vještak je ostao i na raspravi 26. studenog 2021.

6. Slijedom svega navedenog, a obzirom da proizlazi da je okrivljenik opasan po okolinu kao i da može počiniti teže kazneno djelo na slobodi odlučeno je kao u izreci.«

2.6. U povodu žalbe podnositelja protiv prvostupanjskog rješenja, Županijski sud u Zadru preinačio je po službenoj dužnosti prvostupanjsko rješenje na način da je protiv podnositelja produljio istražni zatvor na temelju članka 554. stavka 2. u vezi s člankom 551. stavkom 1. ZKP-a/08. Na temelju članka 551. stavka 1. podnositelja je uputio u zdravstvenu ustanovu u smislu članka 135. stavka 2. ZKP-a/08.

Bitan dio obrazloženja drugostupanjskog rješenja glasi:

»6. Pravilno je prvostupanjski sud okrivljeniku A. M., a nakon objave nepravomoćne presude, produljio istražni zatvor jer je utvrđeno da je optuženik u stanju neubrojivosti počinio protupravno djelo, te mu je određen prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju od 6 mjeseci, a i nadalje postoji vjerojatnost da bi isti mogao zbog težih duševnih smetnji počiniti teže kazneno djelo, kako to nedvojbeno proizlazi i iz provedenog psihijatrijskog vještačenja po sudskom vještaku psihijatru dr. med. (...), koji je u ostalom i zaključio da je okrivljeniku potrebna prisilna hospitalizacija. U tom pravcu ovo vijeće u cijelosti prihvaća razloge prvostupanjskog suda i na njih upućuje žalitelja, pri čemu se napominje da žalbenim navodima nije doveden u pitanje ovakav zaključak prvostupanjskog suda.

7. Međutim, kad se donese presuda kojom je utvrđeno da je optuženik u stanju neubrojivosti počinio protupravno djelo te mu je određen prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu, sud će obligatorno produljiti istražni zatvor temeljem odredbe čl. 554. st. 2. ZKP/08, pa je u tom pravcu valjalo preinačiti pobijano rješenje na način kako je to navedeno u toč. I. izreke ovog rješenja.

8. S tim u svezi valja navesti da žalbeni razlozi okrivljenika u kojem navodi da su istekli rokovi trajanja istražnog zatvora po čl. 133. st.1. toč. 2. u svezi st. 3. ZKP/08 i u svezi čl. 179a. KZ/11 izneseni navod nije točan jer se u konkretnom slučaju okrivljeniku koji je neubrojiv i kojemu je nepravomoćnom presudom određen prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu, određuje se odnosno produlje istražni zatvor kako je to i propisano odredbe čl. 554.st.2. ZKP/08, dakle obligatorno.

9. Zbog iznijetog žalba okrivljenika je neosnovana, a kako sud nije našao preostale povrede na koje je dužan paziti po službenoj dužnosti po čl. 494. st. 4. ZKP/08, temeljem odredbe čl. 494. st. 3. toč. 2. i 3. ZKP/08 riješeno je kao u izreci ovog rješenja.«

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

3. U ustavnoj tužbi podnositelj prigovara zakonitosti istražnog zatvora. Tvrdi da su i prije donošenja prvostupanjske presude 29. studenoga 2021. istekli maksimalni rokovi iz članka 133. ZKP-a/08.

IV. MJERODAVNO PRAVO

4. Bitne odredbe ZKP-a/08 glase:

»Članak 123.

(...)

(2) Pri izricanju presude uvijek će se odrediti ili produljiti istražni zatvor protiv okrivljenika kojem je izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, neovisno o najduljem trajanju istražnog zatvora propisanog u članku 133. ovoga Zakona.

Članak 133.

(1) Do donošenje presude suda prvog stupnja istražni zatvor može trajati najdulje: